

татуировок, коллекции текстильных волокон, образцов тканей и волокнистых материалов, каталоги ювелирных изделий и другие.

Учитывая большое разнообразие целей и задач проводимых следственных действий в ходе расследования, необходимость выяснения самых различных обстоятельств, имеющих значение для дела, трудно перечислить все варианты возможностей использования информационно-справочных учетов. Но даже рассмотренные направления свидетельствуют о большой эффективности их применения и необходимости совершенствования всех вопросов, связанных как с формированием и ведением рассматриваемых учетов экспертными подразделениями, так и надлежащего криминалистического информационного обеспечения всего процесса расследования имущественных преступлений.

Литература

1. Лук'янчиков Євген Дмитрович. Інформаційне забезпечення розслідування злочинів (правові і тактико-криміналістичні аспекти): дис... д-ра юрид. наук: 12. 00. 09 / Національна академія внутрішніх справ України. – К., 2005. – 36с.

2. Лукашевич В. Г. До визначення поняття «інформація», що вживається в сучасному юридичному обігу // Вісник Запорізького юридичного інституту. – 1998. – № 2. – С. 3–12.

3. Журавель В. А. Информационное обеспечение процесса расследования: пути и средства //Вестник Академии правовых наук. 2004 №2(37) С. 175-179.

4. Волкова А. Е. Використання інформаційно-довідкових обліків при проведенні слідчих дій Електронное издание Форум права 2008 -№1 С. 71-76. – Режим доступа: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2008-1/08vaepsd.pdf>.

5. Мухин Г. Н., Каразей О. Г., Исютин-Федотков Д. В. Некоторые направления использования методов дерматоглифики в раскрытии и расследовании преступлений //Криміналістичний вісник: Наук. -практ. зб. – К., 2007. Вип. 1(7). – С. 111.

Г. І. ГЛОБЕНКО

Харківський національний університет внутрішніх справ

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ВІДШКОДУВАННЯ (КОМПЕНСАЦІЇ) ШКОДИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

У процесі становлення правової держави в Україні особливого значення набувають конституційні положення, які визнають вищою соціальною цінністю людину, її права та свободи. Поряд з іншими

правами людини ст. 41 Конституції України закріплює право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності, яке є непорушним. Крім цього, ст. 13 Основного Закону проголошує рівність усіх суб'єктів права власності перед законом. У контексті викладеного особливого значення набувають питання, що стосуються відшкодування (компенсації) шкоди в кримінальному процесі України. Доречно зазначити, що положення ст. 2 КПК України прямо не передбачають такого завдання під час здійснення кримінального провадження.

Не оминули дані питання і міжнародних інституцій. Так, своє втілення вони знайшли у Європейській конвенції «Про відшкодування збитків жертвам насильницьких злочинів» від 24. 11. 1983 р., Декларації основних принципів правосуддя для жертв злочинів і зловживань владою, прийнятій Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН № 40/34 від 29. 11. 1985 р. тощо. Положення цих міжнародно-правових актів лягли в основу Концепції забезпечення захисту законних прав та інтересів осіб, які потерпіли від злочинів, схваленої Указом Президента України № 1560/2004 від 28. 12. 2004 р. Однак загальносвітові та європейські принципи захисту прав людини знайшли своє віддзеркалення у вітчизняному законодавстві лише у посиленні захисту прав підозрюваного, обвинуваченого, підсудного. Разом з тим, питання щодо посилення захисту прав та законних інтересів потерпілого залишаються поза увагою законодавця.

Складні економічні та соціально-політичні умови, що склалися за останні роки, безпосередньо впливають на зростання кількості вчинених кримінальних правопорушень. У зв'язку з цим питання щодо відшкодування (компенсації) шкоди, заподіяної потерпілому в результаті скоєння злочину, є актуальними. Тому, небезпідставно, процедуру відшкодування (компенсації) шкоди законодавець виділив в окрему Главу 9 КПК України.

Досліджуваний інститут не є новелою у кримінальному процесі. Звертає на увагу те, що положення чинного КПК України у порівнянні з КПК України 1960 р. розширили перелік форм відшкодування (компенсації) шкоди. Так, у кримінальному провадженні вона може здійснюватись шляхом: а) добровільного відшкодування (компенсації) шкоди (ч. 1 ст. 127 КПК); б) заявлення цивільного позову (ч. 2 ст. 127, ст. ст. 128, 129 КПК); в) звернення застави на виконання вироку в частині майнових стягнень (ч. 1 ст. 177; ч. ч. 4,11 ст. 182 КПК); г) компенсації шкоди за рахунок Державного бюджету України (ч. 3 ст. 127, ч. ч. 2, 3 ст. 572 КПК); ґ) кримінально-правової реституції (п. 5 ч. 9 ч. 10 ст. 100; ч. 4 ст. 374 КПК); д) відшкодування (компенсації) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду у випадках та в порядку, передбачених законом (ст. 130 КПК).

У практичній діяльності органи досудового розслідування,

спрямовуючи основні зусилля на розкриття злочину, не приділяють належної уваги питанням відшкодування (компенсації) шкоди та забезпечення майнових прав учасників кримінального судочинства. Між іншим, відповідно до положень, передбачених ст. 91 КПК України, від і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, входить до переліку обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні. Встановлення виду і розміру заподіяної шкоди має важливе значення не лише для потерпілого, але й для особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, оскільки від цього залежить вирішення низки питань, зокрема, про кваліфікацію вчинених дій. Невстановлення вказаних обставин свідчить про неповноту досудового розслідування.

Чинний КПК України передбачає можливість відшкодування (компенсації) як матеріальної, так і компенсацію моральної шкоди. Дана позиція законодавця заслуговує підтримки. У зв'язку з викладеним слід зауважити, що в своїй діяльності суди задовольняли цивільні позови про відшкодування моральної шкоди у кримінальній справі ще до набрання чинності КПК України 2012 р., керуючись при цьому роз'ясненнями, передбаченими п. 17 постанови Пленуму Верховного Суду України від 31. 03. 1995 р. № 4 «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди».

Держава надає можливість особі, якій завдано майнової та/або моральної шкоди від кримінального правопорушення або іншого суспільно небезпечного діяння, відновити своє становище шляхом заявлення цивільного позову. На відміну від КПК України 1960 р., який передбачав, що цивільний позов про відшкодування шкоди у кримінальному процесі може бути пред'явлений лише у справах про злочини, чинний КПК України передбачає можливість пред'явлення цивільного позову у кримінальному провадженні не лише про кримінальні правопорушення (кримінальні проступки і злочини), а й у провадженні про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру. У зв'язку з цим особливої уваги заслуговують положення ч. 4 ст. 128 КПК України, згідно з якими форма та зміст позовної заяви повинна відповідати вимогам, встановленим до позовів, які пред'являються у порядку цивільного судочинства, тобто вимогам, передбаченим ст. 119 ЦПК України. Зауважимо, що існуючий в чинному КПК України порядок складення позовної заяви у порівнянні з КПК України 1960 р. є більш складним і як правило потребує звернення пересічного громадянина до відповідного фахівця.

Проблемні питання відшкодування (компенсації) шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, обговорювалися в роботах науковців та практиків, але незважаючи на це, деякі з них залишаються не вирішеними і на теперішній час. Разом із тим, на підставі викладеного можна зробити висновок, що в чинному КПК України законодавець здійснив певні кроки, що направлені на удосконалення досліджуваного інституту.